

Наукові перспективи
Видавнича група

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

у рамках роботи Видавничої групи
"Наукові перспективи"

Матеріали XXIV Міжнародної науково-
практичної конференції (07 вересня 2022 року,
м. Орхус (Данія) дистанційно)

В Мирного небі!
Вільної України!

Міжнародний економічний інститут (Есеніце, Чехія)
Central European Education Institute (Братислава, Словаччина)
Національний інститут економічних досліджень (Батумі, Грузія)
Казахський національний університету імені аль-Фарабі (Казахстан)
Інститут філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану
(Баку, Азербайджан)
Батумський навчальний університет навігації (Батумі, Грузія)
Регіональна Академія Менеджменту (Казахстан)
Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з
державного управління» (Київ, Україна)
Громадська організація «Асоціація науковців України» (Київ, Україна)
Університет Новітніх Технологій (Київ, Україна)
Міждержавна гільдія інженерів консультантів (Київ, Україна)
у рамках Видавничої групи «Наукові перспективи»

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Матеріали XXIV-ої Міжнародної науково-практичної конференції

(07 вересня 2022 року, м. Орхус (Данія), дистанційно)

2022 р.

International Economic Institute s.r.o. (Jesenice, Czech Republic)
Central European Education Institute (Bratislava, Slovakia)
National Institute for Economic Research (Batumi, Georgia)
Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)
Institute of Philosophy and Sociology of Azerbaijan National Academy of Sciences
(Baku, Azerbaijan)
Batumi Navigation Teaching University (Batumi, Georgia)
Regional Academy of Management (Kazakhstan)
Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in
Public Administration" (Kyiv, Ukraine)
Public Organization Organization "Association of Scientists of Ukraine" (Kyiv, Ukraine)
University of New Technologies (Kyiv, Ukraine)
Interstate Consultants Engineers Guild (Kyiv, Ukraine)
within the Publishing Group "Scientific Perspectives"

MODERN ASPECTS OF MODERNIZATION OF SCIENCE: STATUS, PROBLEMS, DEVELOPMENT TRENDS

Materials of the 24th International Scientific and Practical Conference

September 7, 2022, Aarhus (Denmark) remotely

2022

УДК 001.3-048.35:0/9](06)
С91

Схвалено до друку Президією Громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення № 1/9-22, від 02.09.2022)

Матеріали конференцій індексуються у міжнародній пошуковій системі Google Scholar

Організаційний комітет конференції:

І.В. Жукова - канд. н. держ. упр., доц.; *Є.О. Романенко* - д-р держ. упр., проф., Заслужений юрист України; *О.М. Непомнящий* - д-р держ. упр., проф., Заслужений будівельник України; *О.І. Дачій* - д-р економ. н., проф., Заслужений працівник освіти України; *В.Л. Федоренко* - д-р юр. н., проф., Заслужений юрист України; *О.М. Макаренко* - д-р мед. н.; *Маркета Павлова* – директор Міжнародного економічного інституту (Прага, Чехія); *Юрій Кійков* - доктор інформатики, доктор технічних наук у галузі розвитку освіти (Теплице, Чехія); *Володимир Бачишин* - доцент кафедри економіки (Братислава, Словаччина); *Петер Ошват* - доцент юридичного факультету (Братислава, Словаччина); *Л.С. Ахметова* - доктор історичних наук, професор політології, професор кафедри ЮНЕСКО (Казахстан); *Бадрі Гечбаія* - доктор економічних наук, професор, Асоційований професор Батумського державного університету ім. Шота Руставелі (Грузія).

Секретар: *А.С. Ковальчук* - здобувач ступеня доктора філософії (PhD).

Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XXIV Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. І.В. Жукової, Є.О. Романенка. м. Орхус (Данія): ГО «ВАДНД», 07 вересня 2022 р. 258 с.

У матеріалах XXIV-ої Міжнародної науково-практичної конференції висвітлені: проблемні аспекти забезпечення безпеки національної економіки, її стабілізації та сталості, здатності до постійного оновлення, вдосконалення; дослідження щодо здійснення освітнього процесу в закладах післядипломної педагогічної освіти в умовах дистанційного та змішаного навчання; особливості формування соціально-психологічних особливостей «soft skills» у майбутніх психологів; питання пов'язані з протидією проявам корупції, особливо у секторі оборони України.

Матеріали будуть корисними та цікавими науковцям, викладачам, педагогам-практикам, представникам органів державної влади та місцевого самоврядування, здобувачам вищої освіти, громадсько-політичним діячам, а, також, усім, хто цікавиться міжнародним досвідом реалізації інноваційних освітніх процесів.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Мацак Н.А. 360
*ОСНОВНІ ПРИНЦИПОВІ ПІДХОДИ ДО
ТЕРМОМОДЕРНІЗАЦІЇ (УТЕПЛЕННЯ) БУДІВЕЛЬ*

СЕКЦІЯ 10. 365
ТУРИЗМ

Stepanov V. 365
THE CONCEPT OF CULTURAL TOURISM

Борисова О.В., Гринюк Д.Ю., Кувшинова К.Г. 369
*ДО ДНЯ МІСТА ГАДЯЧ: ІСТОРІЯ, ТУРИСТИЧНІ
ПЕРСПЕКТИВИ ТА ГЕРОЇКА*

Пеняк П.С., Кочан В.М. 375
*АРХЕОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ НА ЗАКАРПАТТІ (НА
ПРИКЛАДІ БЕРЕГІВСЬКОГО РАЙОНУ)*

СЕКЦІЯ 11. 383
МАРКЕТИНГ

Проценко А.К. 383
*ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ CRM-СИСТЕМИ ЯК
ОСНОВИ КЛІЄНТООРІЄНТОВАНОЇ КОНЦЕПЦІЇ
ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ*

СЕКЦІЯ 12. 389
КІБЕРБЕЗПЕКА

Ружанський О.Б. 389
*ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ*

Пеняк П.С.

доцент кафедри туризму,
*ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Кочан В.М.

доцент кафедри туризму,
*ДВНЗ « Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

АРХЕОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ НА ЗАКАРПАТТІ (НА ПРИКЛАДІ БЕРЕГІВСЬКОГО РАЙОНУ)

Як відомо, археологічний туризм - це один із видів туризму, метою якого є відвідування тієї або іншої місцевості, що пов'язана з цікавими археологічними знахідками й можлива участь в археологічних розкопках [2, с. 318]. Під час таких поїздок туристи не лише можуть прослухати лекцію професійного фахівця-археолога, але й безпосередньо доторкнутися до предметів сивої давнини. Усі старожитності поділяються на нерухомі (стоянки, поселення, курганні могильники, виробничі центри тощо), а також рухомі (знаряддя праці, зброя, прикраси), що виявлені під час розкопок. Останні зберігаються в музеях, виставляються на показ у музейних експозиціях. Як перші, так і другі представляють собою важливі туристичні об'єкти.

У 2020 р., після проведення адміністративної реформи, Берегівський район за своїм історико-культурним потенціалом зайняв одне з чільних місць на Закарпатті. Тут зосереджено велику кількість пам'яток історії та культури, добре збереглися своєрідний фольклор, народні звичаї, обряди, художні промисли, цікаві археологічні артефакти. На жаль, останні практично не використовуються для цілей

рекреації, але, як показує міжнародний досвід, вмiла організація їх показу та широка інформація дали б значний економічний ефект. Нині на території району взято на облік 171 археологічну пам'ятку, які охоплюють період від стародавнього кам'яного віку до середньовіччя.

Старожитності раннього палеоліту представлені стоянкою в Королеві, яка має світове значення. За кількістю нашарувань часу ашель-мустьє (850 – 150 тисяч років тому), чіткістю геологічної стратиграфії вона не має собі рівних у Європі [1, с. 18]. Тут існували дві окремі групи артефактів: майстерні і стоянки-майстерні. Перші сконцентровані на нижніх терасах, де було багато кам'яної сировини, другі - на більш високих терасах, де сировина трапляється рідко або зовсім відсутня. Ашельські комплекси Королева складають єдину у територіальному і техніко-типологічному відношенні групу пам'яток, найближчі аналогії яким простежуються у Чехії і Словаччині.

Опорним пунктом мустьєрської доби (приблизно 150 – 40 тис. років тому) залишається Королево, де стратиграфічно вище шарів з ашельськими виробами залягало шість культурних горизонтів мустьє. Також можна назвати такі пам'ятки, як Виноградово, Берегово III, Новоселиця, Чорна, Хижа, Шаланки [10, с. 73 – 83]. Вони належали спорідненій групі населення, яка була генетично пов'язана з більш ранніми ашельськими поселенцями Королева.

Серед старожитностей пізнього палеоліту (приблизно 40 – 10 тис. років тому) виділяються три компактних у часовому та культурному відношенні групи артефактів. До першої належать кам'яні індустрії Королева II (два пізньопалеолітичні комплекси), Королева (Гострий Верх – Ia). Друга група найбільш поширена за територією, до неї відносяться місцезнаходження Берегово I, II, V, Мужієво I, Бене I, Великі Ком'яти, Вербовець, Хижа, Чорна,

Шаланки [11, с. 22 - 36]. За техніко-типологічними показниками індустрії «берегівська культура» характеризується первинною технікою розчленування – призматичною. Вторинна обробка виробів типова для розвинутих індустрій Центральної Європи. Аналіз сировини для виготовлення кам'яних знарядь праці показав, що носії пізньопалеолітичної культури Королева використовували переважно сировину вулканічного походження, для індустрій другої групи базовим служив світло-сірий низькопробний кремій.

Артефакти неолітичної епохи зафіксовано у таких пунктах, як Велика Паладь, Неветленфолу, Пийтерфолво, Запсонь, Рафайлово. Поселення займали від 1 до 3 га площі. Більшість з них багатощарові, бо їх мешканці обирали придатні для довготривалого осілого життя місцевість. Основні форми кераміки представлені горщиками, мисками і сковорідками. У 1972 р. М.Потушняк у складі експедиції УЖДУ (нині – УжНУ) досліджував неолітичне поселення на окраїні с. Неветленфолу. На ньому було виявлено залишки житла неправильної форми, заглибленого в материк від 0,1 до 0,3 м, розвал шести глинобитних печей, з яких три розташовувалися поза житлом, дві господарські ями. Зібрано фрагменти кераміки від невеликих сферичних горщиків та посудин на піддонах білого, червонуватого та рожевого кольору. Також було зафіксовано жіночі статуетки з виразно підкресленою тазовою частиною тулуба, конуси та глиняне намисто [9, с. 71 - 73].

Мідно-кам'яний вік (енеоліт) (IV – III тис. до н.е.) на території району представлений поселеннями у Пийтерфолво, Дийді, Неветленфолу, Чопівці, Тисобикені, Берегові (урочище Ардівське Поле). На останньому було зафіксовано дві напівземлянки і декілька ям, що входили в єдиний житлово-господарський комплекс [7, с. 83 - 94]. Переважна

більшість поселень цього періоду розташовувалась на рівнині й на останніх південних відрогах Карпат, де вони займають береги річок, озер, боліт. Житла представляли собою споруди зі стовповою конструкцією стін, обплетених лозою і обмазаних глиною.

Серед старожитностей всіх епох найбільша їх кількість припадає на епоху бронзи (поч. II – поч. I тис. до н.е.). Якщо раніше цей період був відомий лише за знахідками бронзових скарбів, то сьогодні стали відомі десятки пунктів, значна частина яких досліджувалася. Це, наприклад, поселення у Великій Бийгані, Квасові, Берегуйфолу, Батьові, Вовчанському, городище Товвар у с. Дийда. Артефакти епохи ранньої бронзи представлені поселенням у Бобовому, курганним могильником у Медведівцях. Період середньої бронзи (XV - XIII ст. до н.е.) репрезентують артефакти отоманської культури. На даний час відкрито ряд поселень у селах Неветленфолу, Великій Паладі, Заболотті.

Епоху пізньої бронзи представляють старожитності групи Беркес-Демечер та культури Гава. У ній виділяються два етапи: ранній - XII – VIII ст. до н.е., що належав ще до пізньої бронзи і пізній (VIII – перша половина VI ст. до н.е.), що вже припадає на ранній етап залізного віку. Для першого притаманним є високий розвиток бронзолivarної справи, про що свідчать десятки бронзових скарбів: Неветленфолу, Боржавське, Олешник, Велика Бийгань, Велика Паладь, тощо [6, с. 95]. Вони свідчать про високий ступінь розвитку бронзолivarної справи у Трансільвансько-Верхньопотиському металургійному центрі, перетворення краю у транзитну територію, через яку пролягали торгові шляхи між Східною і Центральною Європою. Поселення епохи пізньої бронзи виявлено у Сасові, Чепі, Тисобикені, Вербовці. Серед цікавих знахідок епохи бронзи не можна не згадати про відкриття двох колодязів у кар'єрі Берегівського

цегельного заводу № 2. У ствол першого колодязя був опущений дерев'яний суцільний дубовий зруб довжиною 1,2 м, діаметром 1 м, з товщиною стінок 10 – 12 см. Другий колодязь виявився без стовбура-кадуба, але його стінки були обшиті дубовими дошками [8, с. 89].

До гальштатського періоду ранньозалізного віку (VIII – V ст. до н.е.) зараховано поселення у Виноградіві, Сасові, Пийтерфолво, Астей. Вони невеликі, площею від 2,5 до 4 га, навколо яких не виявлено жодних укріплень. Культурний шар залягав на глибині 0,3-0,4 м і часто порушувався оранкою [6, с. 129]. Житла в основному наземного й напівземлянкового типу.

Епоха латену (V – I ст. до н.е.), носіями якої вважаються племена кельтів, репрезентована селищами у притиській зоні: Велика Бакта, Яноші, Дийда, Верхні Ремети, Олешник, Чапа, Велика Паладь, Королево та ін. Переважна більшість поселень – це невеликі осередки землеробів, що займають площу, яка коливається від 0,8 до 2 га [6, с. 148]. На цей період припадає бурхливий розвиток металургії та металообробки, виникнення окремих центрів і цілих районів, які спеціалізуються на добуванні заліза. Такі залізобудні центри зафіксовані біля сіл Неветленфолу, Нове Клиново, Тисобикень.

Старожитності змішаної кельто-дакійської культури (I ст. до н.е. – I ст. н.е.) знайшли своє відображення у дакійському городищі Мала Копаня, загальна площа якого близько 5 га. Воно мало штучно створену систему оборонних споруд із трьох валів. Останні були споруджені на кам'яній основі гори, досягаючи в даний час від 0,4 до 1,6 м висоти, шириною в основі 1,5 – 3,5 м. У давнину вали укріплювалися палісадами та ескарпами [3, с. 265 - 266]. У результаті розкопок тут було виявлено 51 житло (11 середньовічних),

107 будівель, 37 вогнищ і печей поза житлами, сотні стовпових і господарських ям [4, с. 177].

Синхронні малокопанському городищу поселення, на яких проводилися розкопки, як правило, багат шарові, на них засвідчено по кілька споруд з дакійським горизонтом. Це Дийда, Егреш, Підвиноградово, Пийтерфолво та ін. Тут наявними були два типи жител: наземні й заглиблені. Перші мали прямокутну форму з каркасно-глинобитними конструкціями стін, площею 17 – 31 м², по периметру розташовувалися від 4 до 8 стовпових ям. Заглиблені були фігурної або прямокутної форми площею 8 – 21 м² [6, с. 165].

До кола старожитностей першої половини I тис. н.е. зараховано також пам'ятки пшеворської і культури карпатських курганів. Картографування артефактів останньої засвідчило, що вони розташовані на схід від річки Боржава, на притиській рівнині. Це Ботар, Велика Паладь, Матієво, Егреш, Оросієво, Пийтерфолво. Основним типом жител носіїв культури були чотирикутні напівземлянкові житла площею від 8 до 22 м². Вони опалювалися глинобитними печами або вогнищами, які обкладалися каменями. Поблизу жител зафіксовано господарські та виробничі споруди [6, с. 169]. До пам'яток пшеворської культури (II – IV ст. н.е.) включено поселення в Бовтраді, Батьові, Астеї, Берегові (урочища Моріцлаз й Кіральгід), Квасові, некрополі в Ботарі і Квасові.

На території району виявлено та досліджено ряд ранньослов'янських пам'яток: Берегово (урочище Моріцлаз), Перехрестя (урочища Шампогоня й Бортотаг), Пийтерфолво, Чапа, Яноші. Наприклад, на поселенні в Берегові було виявлено два напівземлянкових житла розміром 4,3 x 4,2 м і 3,5 x 3,2 м, глибиною 0,4 – 0,6 м. У чотирьох кутах засвідчено ямки від стовпів й печі кам'янки. Заповнення жител супроводжувалося фрагментами ліпної кераміки, на основі чого їх датовано кінцем VI ст. н.е. [5, с. 174 – 181]. Знахідки з

Берегова відносяться до празької культури, яку прийнято датувати V – VII ст. н.е., і представляють найбільш ранні достовірні слов'янські старожитності краю.

У своїй подальшій генезі празька культура стала підґрунтям для формування слов'янських артефактів VII – IX ст., що отримали назву пам'яток типу Луки-Райковецької. На більшості поселень цього типу (Перехрестя, Пийтерфолво, Чепа, Яноші) засвідчено співіснування ліпного й гончарського посуду. Останній виготовлявся під впливом подунайських гончарських майстерень і поступово набирав подунайських форм та орнаментатії.

Берегівський район є скарбницею археологічних пам'яток, тут представлені всі епохи від кам'яного віку до середньовіччя. Артефакти давніх епох не були відкриті лише там, де не проводилися пошукові роботи. На часі все більш широке залучення археологічної спадщини району до туристично-рекреаційної сфери. Для організації різних видів туризму старожитності давніх епох мають виключне значення.

Список використаних джерел:

1. Гладилин В.Н. Ранний палеолит. *Археология Украинской ССР*. Киев: Наукова думка, 1985. Т.1. С. 12 – 54.
2. Карягін Ю.О., Тимошенко З.І., Демура Т.О., Мунін Г.Б. Маркетинг турпродукту. Підручник. Київ: Кондор, 2009. 394 с.
3. Котигорошко В.Г. Раскопки дакийского городища у с. Малая Копаня. *Археологические открытия 1980 года*. Москва: Наука, 1981. С. 265 – 266.
4. Котигорошко В.Г. Верхне Потисся в давнину. 1 млн. років тому - X ст. н.е. Ужгород: Карпати, 2008. 430 с.
5. Пеняк С.И. Новые раннеславянские памятники середины I тыс. н.э. в Закарпатской области. *Труды V*

Міжнародного конгреса археологів-славистів. Київ: Наукова думка. Т. IV. С. 174 – 181.

6. Пеняк С.І., Пеняк П.С. Археологія Закарпаття: історія дослідження. Ужгород: Краєвиди Карпат, 2013. 256 с.

7. Пелешишин М.А. Енеолітичне поселення поблизу м. Берегово. *Археологія*. 1979. Т. XXIX. С. 83 – 94.

8. Потушняк Ф.М. Археологічні знахідки бронзового та залізного віку на Закарпатті. Ужгород: УжДУ, 1958. 144 с.

9. Потушняк М.Ф. Неолітичне поселення Дяково I на Закарпатті. *Археологія*. 1979. Т. XXX. С. 57 – 74.

10. Солдатенко Л.В. Мустьєрські пам'ятки Закарпаття. *Археологія*. 1982. Т. XXXVII. С. 73 – 83.

11. Ткаченко В.І. Про культурні особливості розвитку пізнього палеоліту Закарпаття. *Проблеми археології Східних Карпат*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 22 – 36.

Матеріали XXIV-ої Міжнародної науково-практичної конференції

(07 вересня 2022 року, м. Орхус (Данія), дистанційно)

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Підписано до друку 05 вересня 2022 р.
Формат 60х90/8. Папір офсетний.
Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2. Наклад 100 прим.

Видавець: Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» Свідоцтво серія ДК No4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.

Надруковано рекламним агентством
«GoToPrint» Адреса, Україна, Київська обл.,
м. Київ, вул. Льва Толстого, 63,
e-mail: gotoprint@gmail.com

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>